Spotkanie PCA z przedstawicielami akredytowanych laboratoriów badawczych

Badania odpadów

Zespół ds. Badań Wody, Ścieków i Paliw w Dziale Akredytacji Laboratoriów (AB) Polskiego Centrum Akredytacji, przygotował merytorycznie i przeprowadził 22 października br. w Warszawie spotkanie z przedstawicielami akredytowanych laboratoriów badających odpady. W spotkaniu uczestniczył dyrektor Polskiego Centrum Akredytacji, **dr inż. Eugeniusz W. Roguski**.

Na wstępie **Ewa Stopyra** dokonała przeglądu wymagań prawnych obowiązujących w obszarze badań odpadów, poczynając od podstawowego dokumentu, jakim jest Ustawa o odpadach z 14 grudnia 2012 r., oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki z 8 stycznia 2013 r., w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku danego typu (wejdzie w życie 1 stycznia 2016 r.).

„Zarządzanie procesem badań odpadów" – to tytuł kolejnej prezentacji, wygłoszonej przez **Beatę Czechowicz**, kierownika Zespołu ds. Badań Wody, Ścieków i Paliw. Omówiła w niej, m.in. istotne etapy typowego procesu badań: od przeglądu zapytań, ofert i umów, i ustalenia, co będzie przedmiotem badań, poprzez dobór metod badawczych właściwych do zamierzonego zastosowania oraz wykonania konkretnych analiz.

„*Laboratorium* – podkreśliła B. Czechowicz – *powinno ustanowić i utrzymywać procedury dotyczące przeglądu zapytań, ofert i umów. Polityka i procedury dotyczące tych przeglądów, prowadzących do zawarcia umowy na wykonanie badania, powinny zapewnić, że:*

– wymagania, łącznie z metodami, które mają być zastosowane, są właściwie określone, udokumentowane i zrozumiane;

– laboratorium ma możliwości i zasoby, aby spełnić te wymagania;

– wybrano właściwą metodę badawczą, zdolną spełnić wymagania klienta i przydatną do zamierzonego zastosowania."

Omawiając zasady współpracy z klientem, B. Czechowicz stwierdziła:

„*Laboratorium powinno być gotowe do współpracy z klientami, aby jednoznacznie wyjaśniać i rozumieć ich oczekiwania, umożliwić im monitorowanie wykonywanych dla nich badań oraz pozyskiwać informacje zwrotne od klientów, w celu doskonalenia swojego systemu zarządzania i zapewniania klientom coraz lepszych usług badań.*"

Kolejne punkty prezentacji dotyczyły dwóch zagadnień:

1. Odstępstwa od polityk i procedur systemu zarządzania oraz działań technicznych, a badania niezgodne z wymaganiami – algorytmy postepowania.
2. Przedstawianie wyników akredytowanych badań – powołanie się na posiadaną akredytację.

Katarzyna Perka omówiła podstawowe elementy kompetencji technicznych laboratoriów, w powiązaniu z grupami/podrgupami odpadów. Wskazała na celowość wyboru „grup walidacyjnych" i przeprowadzanie walidacji i/lub potwierdzania prawidłowości realizacji metod badawczych dla ustalonych grup/podgrup odpadów. W swoim wystąpieniu, w formie informacyjnej, nawiązała również do podstawowych zagadnień stanowiących o kompetencjach laboratoriów do realizacji badań odpadów: pobieraniu próbek, przygotowaniu próbek do etapu analitycznego w badaniu, szacowaniu niepewności pomiarów i konieczności dokumentowania realizowanych działań.

Tadeusz Matras: „Proponowany przez PCA system opisu kompetencji jest zgodny z zasadami akredytacji – w akredytacji potwierdzane są tylko wykazane, a nie deklarowane kompetencje"

Wybrane elementy kompetencji technicznych laboratoriów, istotne w działalności laboratoriów wykonujących badania odpadów – ze względu na specyfikę przedmiotu badań – były omówione w prezentacji wygłoszonej wspólnie przez **Beatę Czechowicz** i **Mirosławę Żółtowską**. Dokonano przeglądu metod pobierania próbek odpadów, przygotowania próbek do badań i omówiono ich wpływ na wyniki badań, i ich przydatność do oceny zgodności. Przedstawiono wewnętrzne i zewnętrzne metody służące zapewnieniu jakości wyników badań, w tym uczestnictwo laboratoriów w odpowiednich programach badań biegłości/porównań międzylaboratoryjnych, które również (podobnie jak walidacja metod badawczych) w przypadku

badań odpadów, powinny być powiązane z właściwie ustalonymi podgrupami/grupami odpadów. W odniesieniu do uczestnictwa w programach PT/ILC zwrócono szczególna uwagę na: planowanie działań i wybór odpowiednich, dla zakresu wykonywanych badań, programów PT/ILC, ocenę wyników uczestnictwa w programach PT/ILC i monitorowanie jakości wyników badań z zastosowaniem metod statystycznych.

Tadeusz Matras, kierownik Działu Akredytacji Laboratoriów, autor prezentacji poświęconej kwestii przedstawiania wyników badań w sprawozdaniach z badań, skoncentrował się na powiązaniu informacji i wyników badań przedstawianych w sprawozdaniu z badanym obiektem – próbką/próbkami poddawanymi w laboratorium analizie, w odróżnieniu od przedmiotu oceny zgodności podlegającego pobieraniu.

„Potwierdzenie kompetencji do badania odpadów – zakres akredytacji" – to temat prezentacji zamykającej część prelekcyjną spotkania, którą przedstawiła **Anna Kęsik**. Omówiła w niej szczegółowo zagadnienia dotyczące:

1) elastycznego zakresu akredytacji;
2) stałego zakresu akredytacji z szczegółową listą badanych odpadów (dla ustalonych grup/podgrup odpadów);
3) stałego zakresu akredytacji z wyszczególnieniem badanych odpadów;
4) zapisów w zakresach akredytacji, dotyczących metod pobierania i przygotowania próbek.

Po zakończeniu prezentacji, zgodnie z planem, odbyła się dyskusja, która dotyczyła głównie szczegółowych zagadnień, z jakimi przedstawiciele laboratoriów badających odpady spotykają się w swojej codziennej pracy. O podsumowanie tej wielowątkowej dyskusji oraz o ocenę realizacji celów, jakie stawiali sobie organizatorzy spotkania, poprosiliśmy kierownika Działu Akredytacji Laboratoriów PCA, **Tadeusza Matrasa**:

– Uregulowania prawne dotyczące badania odpadów istniały od dawna, ale wcześniej nie było aż tak dużego zainteresowania tym obszarem i nie było konieczności szczegółowego potwierdzania kompetencji laboratoriów do wykonywania badań odpadów – klienci i urzędnicy podejmujący decyzje nie oczekiwali szczegółowego udokumentowania przez laboratoria wyników badań, w powiązaniu z ustaleniami i wymaganiami mających zastosowanie przepisów prawa. Przedstawiane przez akredytowane laboratoria szczegółowe wyniki badań muszą mieć odzwierciedlenie w opisie ich kompetencji, potwierdzonych w wyniku akredytacji w zakresach akredytacji – stąd potrzeba uszczegółowienia opisu wykazanych przez laboratoria kompetencji do badań grup/podgrup odpadów. Zainteresowanie rynku odpadami, a tym samym ich badaniem, wynika z wielu czynników. Problem energetyczny ma też w tym przypadku pewne znaczenie, dlatego że poszukuje się alternatywnych źródeł energii, a także materiałów do wykorzystania w budownictwie, czy też środków do nawożenia gleb wspomagających produkcję roślinną.

PCA
POLSKIE CENTRUM AKREDYTACJI

Polskie Centrum Akredytacji

ul. Szczotkarska 42
01-382 Warszawa
tel. 22 355 70 00
faks 22 355 70 18
sekretariat@pca.gov.pl
www.pca.gov.pl

Prowadzi działalność akredytacyjną w zakresie:

- badań,
- wzorcowań,
- certyfikacji,
- inspekcji,
- weryfikacji.

W pierwszym rzędzie: Beata Czechowicz i dyrektor PCA, Eugeniusz W. Roguski; w drugim, od lewej: Katarzyna Perka, Mirosława Żółtowska, Agnieszka Tykocka-Drozdowska, Anna Kęsik i Ewa Stopyra

W ostatnich latach wzrosło właśnie zainteresowanie rynku odpadami, jako zamiennikami dla typowych, klasycznych materiałów stosowanych w danym sektorze gospodarki.

Ponadto, na naszym spotkaniu staraliśmy się uświadomić przedstawicielom laboratoriów fakt wykorzystania akredytacji w obszarze regulowanym prawnie, z chwilą wejścia w życie, w 2010 roku, Rozporządzenia (WE) nr 765/2008. W wielu obszarach akredytacja nie bazuje już wyłącznie na wymaganiu tylko normy zharmonizowanej ISO 17025, ale również na wymaganiach przepisów prawa. Przy akredytacji laboratoriów badawczych, a w szczególności przy ustalaniu zakresu akredytacji laboratoriów badających odpady, nie można nie uwzględniać wykazu odpadów przedstawionego w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z 2002 r., w sytuacji, gdy działania inspekcyjne i procesy decyzyjne bazujące na wynikach akredytowanych badań, odnoszą się do nomenklatury tego wykazu. O konieczności uwzględnienia w działalności akredytowanych laboratoriów właściwych wymagań resortowych, PCA informowało laboratoria już od roku 2010, korzystając z różnych form komunikacji (spotkania PCA z klientami, Targi EuroLab i inne).

Konieczność uszczegółowienia opisu kompetencji laboratoriów badawczych w zakresach akredytacji rodzi kontrowersje i budzi niezadowolenie u części akredytowanych podmiotów. Jeżeli laboratorium ma kompetencje do badania wszystkich grup/podgrup odpadów, określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z 2002 r., to cały zakres obiektów i badań będzie wskazany w zakresie akredytacji w sposób szczegółowy i jednoznaczny oraz powiązany z klasyfikacją wskazaną w rozporządzeniu. Proponowany przez PCA system opisu kompetencji jest zgodny z zasadami akredytacji – w akredytacji potwierdzane są tylko wykazane, a nie deklarowane kompetencje. Przy czym PCA wyraźnie wskazuje zakres elastyczny, jako właściwy dla opisu kompetencji laboratoriów badających odpady.

Pod tym względem, udało się nam przedstawić podczas spotkania szeroki zakres uwarunkowań, które wiążą się z prowadzeniem badań odpadów. Nie tylko ze względu na transparentność tego opisu, ale przede wszystkim, ze względu na bezpieczeństwo laboratoriów podejmujących się badań, których wyniki są niejednokrotnie podstawą decyzji administracyjnych. Bynajmniej nie liczyliśmy na to, iż na zakończenie spotkania wszyscy uczestnicy w pełni zgodzą się z naszym stanowiskiem. Jednak sądzę, że udało się dotrzeć do przedstawicieli laboratoriów z informacjami uzasadniającymi celowość zmian.

Nie rozstrzygnęliśmy oczywiście wszystkich kwestii, zawartych w zadawanych nam, szczegółowych pytaniach, albowiem funkcjonujemy na styku systemów, które w dalszym ciągu wymagają harmonizacji, to znaczy: systemu prawa resortowego, systemu akredytacji i systemu normalizacji. Akredytacja może znaleźć odpowiedź na te wyzwania, przygotowując specjalny program akredytacji laboratoriów badających odpady, w którym – na bazie wymagań akredytacyjnych – mogą być uwzględnione oczekiwania wszystkich zainteresowanych stron.

Programy akredytacji dedykowane właściwym resortom, uwzględniają przede wszystkim wymagania szczegółowe, wskazywane jako sektorowe wymagania akredytacyjne, łącznie z wymaganiami właściwej, zharmonizowanej normy akredytacyjnej. Programy te, w uzgodnieniu z zainteresowanymi stronami, mogą również ustalać inne szczegółowe wymagania dotyczące kompetencji. W przypadku laboratoriów wykonujących badania odpadów, mogą to być grupy/podgrupy odpadów, wyróżnione jako jednolite obiekty badań, dla których oczekiwane są jednolite procesy walidacji metod badawczych, jednolite procedury szacowania niepewności pomiarów czy udział we właściwym – jednym programie PT/ILC. Program może również precyzować zasady zapewnienia spójności pomiarowej oraz inne aspekty szczegółowe, jak np. elektroniczne przekazywanie wyników badań.

W naszej ocenie spotkanie spełniło swoją funkcję, szczególnie w kontekście uprzedzenia naszych klientów o warunkach funkcjonowania akredytacji w obszarze badania odpadów, który jest obszarem regulowanym. Wnioski z tego spotkania będziemy starali się przekazać do Ministerstwa Środowiska i zaproponować współpracę, w ramach grupy roboczej, nad stworzeniem specjalnego programu akredytacji laboratoriów badających odpady. Oczywiście przedstawiciele laboratoriów z tego obszaru zostaną zaproszeni do prac w tej grupie, o ile Ministerstwo Środowiska wyrazi zainteresowanie tym problemem. Podobna grupa robocza, zajmująca się badaniem emisji pól elektromagnetycznych, w skład której weszli eksperci Ministerstwa Środowiska, Polskiego Centrum Akredytacji i pracownicy akredytowanych laboratoriów z tego obszaru – już ma za sobą pierwsze spotkanie. Jesteśmy również w stałym kontakcie z przedstawicielami innych departamentów MŚ, właściwych dla obszarów, w których funkcjonują sektorowe wymagania dotyczące badań środowiska ogólnego.